

УДК 378.147:81'243

Мунтян О. О.

к. філол. н., доцент,
доцент кафедри філології та перекладу
Київський національний університет
технологій та дизайну, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Опанування мовного етикету та норм соціально прийняттого спілкування є невід'ємною складовою формування комунікативної компетентності у студентів-іноземців, які вивчають українську мову. На початковому етапі навчання особливо актуальним постає інтегративний підхід, що поєднує мовну та соціокультурну компоненти. Усвідомлене використання формул мовного етикету сприяє ефективній адаптації у мовному середовищі, зменшенню комунікативних бар'єрів, попередженню міжкультурних непорозумінь та формуванню позитивного іміджу студента в іншомовному соціумі.

Одним із ключових напрямів роботи на початковому етапі є засвоєння базових формул ввічливості: привітань, прощань, звертань, виразів вдячності та вибачення. Доцільним є диференційований підхід до їх вивчення залежно від комунікативної ситуації, соціального статусу співрозмовника та ступеня формальності спілкування. Наприклад, студенти мають засвоїти дистинкцію між формальними (напр., *Добрий день, До побачення*) та неформальними (напр., *Привіт, Бувай*) формулами мовленнєвої взаємодії.

Оптимальними формами організації навчального матеріалу є комунікативно орієнтовані вправи, що передбачають використання автентичних мовленнєвих зразків у контексті ситуативної взаємодії. Зокрема, рекомендовано впроваджувати:

- аудитивні завдання з наступною реконструкцією ситуації спілкування;
- рольові ігри з чітко визначеними соціальними ролями та комунікативними цілями;

- вправи на встановлення відповідності між мовною формулою та її функцією;
- завдання на класифікацію лексем за рівнем формальності.

Особливу увагу слід приділяти невербальним компонентам комунікації – жестам, міміці, інтонації, які є значущими елементами комунікативної поведінки у культурі-реципієнті. Їх ефективно засвоєння можливе за умови використання мультимедійних ресурсів (відеофрагментів, анімацій, навчальних фільмів), які демонструють модельні зразки комунікативної поведінки носіїв мови.

Форми звертання є важливою складовою мовного етикету й відображають складну систему соціальних і міжособистісних відносин. Засвоєння таких одиниць, як *пан, пані*, в контексті офіційного спілкування, а також дихотомії *ти–ви*, потребує чіткого пояснення прагматичних та соціокультурних чинників їх вживання. Ефективними у цьому напрямі є вправи на трансформацію мовлення (перехід від неофіційної до офіційної манери спілкування та навпаки), аналіз діалогів з типовими комунікативними ситуаціями, коментування використаних формул звертання.

Вирази вдячності (*Дякую, Щиро дякую*) та вибачення (*Вибачте, Перепрошую*) відіграють значну роль у побудові ввічливої комунікації. Формування відповідних навичок доцільно здійснювати через завдання на заповнення пропусків у текстах діалогів, встановлення логіко-смыслових зв'язків між ситуацією та її мовним вираженням, а також за допомогою вправ на переклад з рідної мови студентів з подальшим порівнянням мовних норм. Особливу увагу слід приділяти міжкультурним відмінностям у вживанні формул вибачення та подяки, що дозволяє уникнути комунікативних хиб у міжмовному спілкуванні.

З метою розвитку продуктивних умінь доцільним є впровадження комунікативних ситуацій, максимально наближених до реального мовного середовища. Типовими є діалоги за темами *У магазині, У транспорті, В аптеці, У лікаря*, що дозволяють відпрацьовувати мовні кліше в умовах моделювання автентичної мовленнєвої поведінки. Такі завдання сприяють не лише закріпленню лексико-граматичного матеріалу, але й розвитку спонтанного мовлення.

Одним із ефективних засобів формування усвідомленого використання мовного етикету є вправи на аналіз та корекцію помилок. Зокрема, доцільно залучати студентів до завдань, що передбачають

розпізнавання та виправлення невідповідностей між ситуацією та вибраною формою мовного етикету (наприклад, вживання неформального звертання у формальному контексті). Такий підхід формує критичне мовне мислення та сприяє глибшому засвоєнню комунікативних норм.

Інтеграція мультимедійних засобів навчання, зокрема відео- та аудіоматеріалів, сприяє глибшому засвоєнню просодичних та паралінгвістичних особливостей мовлення носіїв мови. Прослуховування автентичних діалогів з подальшим обговоренням, аналізом та відтворенням діалогічних фрагментів дозволяє студентам закріпити вживання формул мовного етикету в реалістичних комунікативних умовах.

Узагальнюючи, слід зазначити, що вивчення формул мовного етикету на початковому етапі опанування української мови як іноземної не лише забезпечує ефективність міжособистісного спілкування, але й виконує функцію соціокультурної адаптації. Застосування інтерактивних методів, ситуативного моделювання, мультимедійних ресурсів, завдань на аналіз помилок та міжкультурні порівняння сприяє підвищенню рівня комунікативної та міжкультурної компетентності студентів-іноземців. Формування усвідомленого ставлення до мовного етикету є необхідною умовою успішної інтеграції в україномовне середовище та важливим чинником соціальної мобільності особистості в сучасному глобалізованому світі.

Список літератури

1. Мунтян, О. О. (2025). Розвиток діалогічного мовлення студентів-інофонів на початковому етапі вивчення української мови як іноземної. *Scientific Collection “InterConf”, (233): Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference* (pp. 99–101). Luxembourg: Progress Publishers.

2. Мунтян, О. О. (2025). Розвиток монологічного мовлення іноземних студентів на початковому етапі вивчення української мови як іноземної. *Modernization of today’s science: Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference* (pp. 280–282). Singapore: International Center of Scientific Research.